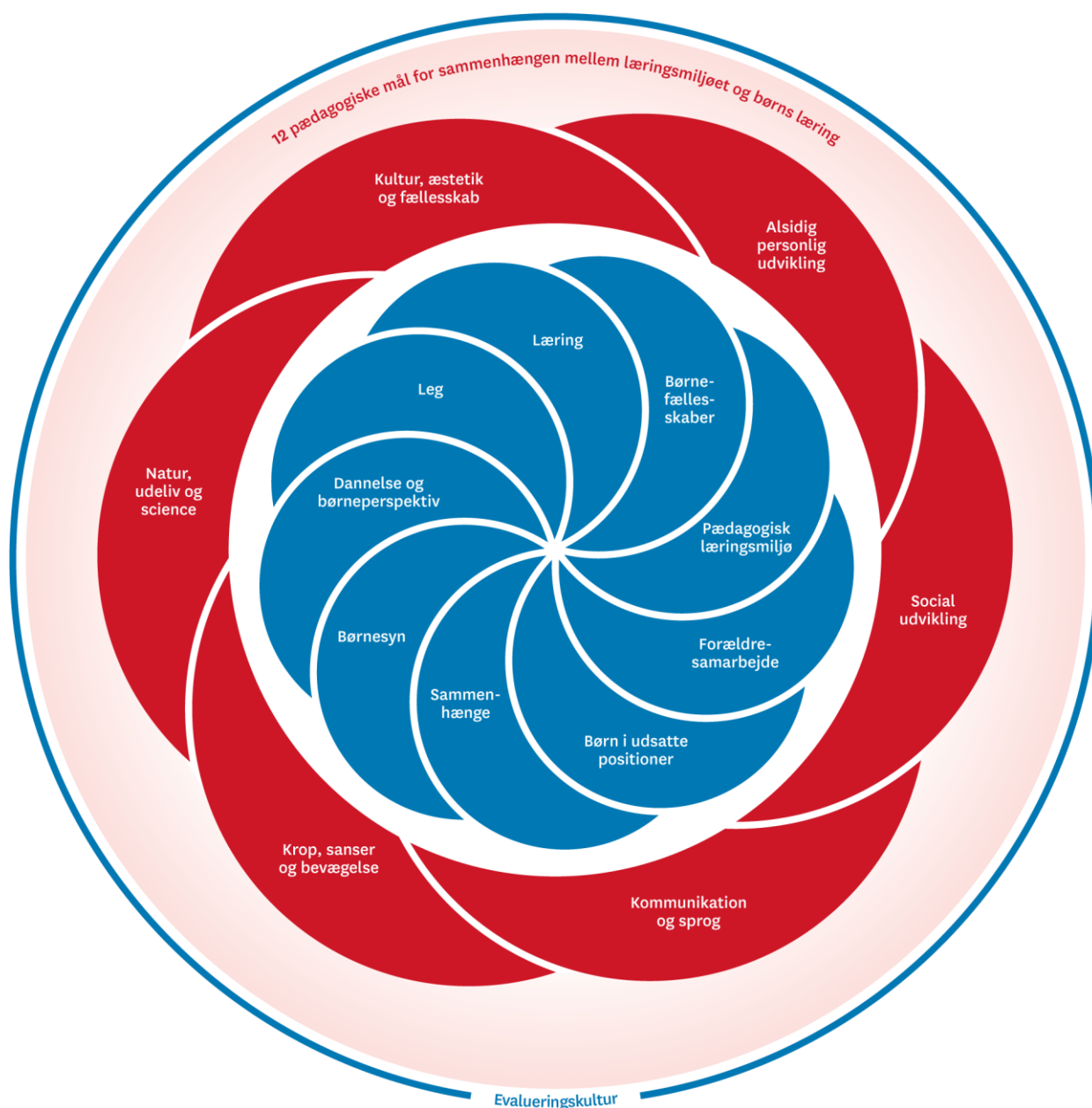

Pædagogisk læreplan for Børnehuset Møllevang 1. marts 2021

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i

publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan. Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmater

---

Børnehuset Møllevang er et integreret dagtilbud 0 til 6 år, vi er normeret til 24 vuggestuebørn og 64 børnehalebørn. Herudover er vi et ressourcedagtilbud, hvor der er indskrevet 4 børn i vanskeligheder. Vores børnegrupper er sammensat af flere kulturelle folkeslag og børn fra alle sociale grupper. Vi har aldersopdelte grupper, så jeres barn følger hinanden igennem deres børneliv i Møllevang frem til skolestart. Vores kerneopgave er at skabe trygge, omsorgsfulde og udviklende rammer til at "Børnene kan mestre deres liv". Dette opnår vi ved at arbejde med vores praksis med udgangspunkt i de styrkede læreplaner, Sprogtrappen, kompetencehjulet, LP, at barndommen har en værdi i sig selv og i samarbejde med jer forældre.

Velkommen til Børnehuset Møllevang

Fysiske rammer og placering

De fysiske rammer i Børnehuset Møllevang består af ældre pavilloner, beliggende på en stor kuperet legeplads med gamle træer. Der er ved at blive bygget en ny institution til os på Lupinvejen som forventes færdig i sommeren 2021. Vi ligger, også når vi er flyttet, tæt på naturen med gåafstand til by, skov og strand samt gode busforbindelser.

Uddannelser i huset

Det meste af vores personale er uddannet pædagoger, derudover er der to som er uddannet pædagogisk assistent og to, som er pædagogmedhjælpere. Flere af husets pædagoger har videreuddannelser i form af diplommoduller for pædagoger: inklusion, sprogvejleder/ modul 1 eller flere, praktikvejlederuddannelsen og neuropædagogik.

Pædagogiskteamleder er uddannet pædagog, med fuld efter/videre uddannelse i specialpædagogik PD og den kommunale lederuddannelse på diplomniveau.

Børnehuset Møllevang består en Vuggestue og en Børnehave.

I Vuggestuen Solstrålen deler vi os i to grupper:

De *Små solstråler* (6mdr. - ca. 1,10) er vores modtagelsesgruppe, som er de yngste i huset. Fokus er særligt på overgangen mellem hjem og skule startet i institution for første gang.

Når jeres barn er faldet godt til og har brug for flere udfordringer, kommer det ind i gruppen, de *Store Solstråler* (ca. 1,10 - 2,10 år). Vi har tæt samarbejde mellem vuggestuen og børnehaven. Inden barnet starter i børnehaven, har jeres barn været på mange besøg og kender huset.

Børnehaven består af 3 aldersopdelte børnegrupper:

Jeres barn starter som *Stjerne*, når det er ca. 3 år gammelt. Her er fokus rettet mod barnets større selvstændighed og at blive børnehavebarn. Barnet følger sin årgang gennem sin tid børnehavelivet indtil skolestart.

Hos *Astronauterne* er børnene ca. 4. år gamle. Her er fokus rettes mod omverdenen og vi tager meget mere ud af huset.

Når vi skal i *Satellitten* er vi førskolegruppe. Stuen ligger i den gamle pedelbolig på Rynkevangskolen. Her er fokus selvstændighed, omverden, ture ud af huset og overgangen til skole.

Pædagogisk grundlag

Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, der er kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

”De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.

- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

De fem elementer:

- Børnesyn
- Dannelse og børneperspektiv
- Leg
- Læring
- Børnefællesskaber.

I vores børnehus har det at være barn en værdi i sig selv. Vi ser børn som selvstændige individer, der aktivt bidrager til udvikling via relationer, krav og passende udfordringer fra omgivelserne. Vi har en anerkendende, omsorgsfuld og nysgerrig tilgang til børnene og lægger vægt på et omsorgsfuldt miljø, der giver plads til udvikling i trygge rammer. Hvert barn er unikt og vi lægger vægt på at skabe rammer, som i hverdagen danner grobund for at skabe at udvikle sig fysisk, psykisk og socialt.

Børn lærer hele dagen gennem legen og dagligdagens gøremål. Vi lærer i det større fællesskab og i det mindre fællesskab, i egen leg og i planlagte aktiviteter, i en gruppe og på tværs af grupper. Det er som oftest om formiddagen vi deler os i mindre grupper, da vi tror på, at det at være sammen i små fællesskaber styrker barnets opmærksomhed og sociale færdigheder til det større fællesskab.

Pædagogisk læringsmiljø

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

Vi ser leg og læring som hinandens forudsætninger. Personalet tager ansvar for børnenes trivsel og udvikling og arbejder målrettet med børnenes læring. Læring sker hele dagen og i samspil med omverden.

Hvert barn er unikt, derfor er det den voksne fornemmeste opgave at guide og støtte op om hvert enkelte barn ved at placere sig, der hvor der er brug for det. Det betyder, at vi kan gå ved siden af, foran eller bag ved barnet. Det er vores ansvar at udrulle verden for barnet. Det sker ved, at vi tilrettelægger et trygt pædagogisk læringsmiljø. Hvor alle børn udvikler sig og lærer i en vekslen mellem leg, planlagte eller spontane aktiviteter og daglige rutiner i dagligdagen.

Legen er grundlæggende for børnenes sociale og personlige læring og udvikling. Børnefællesskaberne er den arena, hvor børnene tilegner sig sociale kompetencer og venskaber. Vi iagttager, forbereder og danner rammen for læringsmiljø for børnegruppen løbende hele dagen. Vi reflekterer

og udvikler vores læringsmiljø gennem iagttagelser af børnegruppen og udarbejder handleskemaer og LP på børneteammøde.

Vi skaber overskueligt læringsmiljø ved at have øje for det enkelte barn og gruppen i rutinesituationen, vores legekultur og de pædagogiske aktiviteter. Vi indretter vores læringsmiljø, så der er plads til stille- vilde- rolle- og konstruktionslege.

Vi planlægger daglige pædagogiske aktiviteter. Ved temaskift laver vi sammen med jeres barn en ny læringsstation og stuens læringsmiljø om, så der giver anledning til nye lege, ord og sange dagen igennem. Her følger og iagttager vi, hvad jeres barn viser interesse for. Dette griber vi og leger enten med eller støtter op om at legen lykkes.

Samarbejde med forældre om børns læring

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Forældrene er de vigtigste i et barns liv og udvikling. Vi vil derfor fremme det gode forældresamarbejde ved en gensidig dialog, hvor vi kan vejlede og guide i forhold til barnets trivsel, læring og udvikling.

Udover den daglige dialog. Tilbyder vi, at I forældrene altid kan bede om en samtale med barnets tilknyttet kontaktperson eller, at vi inviterer til en samtale. Udover vores obligatoriske forældresamtaler har vi også samarbejds møder, hvor andre fagprofessionelle som logopæder, psykologer og sagsbehandler kan deltage. Hvis I har noget på hjertet, så kom og fortæl det, vi er fælles om at skabe en god dag og udvikling for jeres barn.

Vi har daglige dialoger omkring jeres barns hverdag og opfordrer jer til at give besked, hvis der er noget, som kan have betydning for jeres barns hverdag. Vi opfordrer til at I kommer og spørger, hvis der er noget, I er nysgerrige på eller hvis der er noget, som er svært, så vi alle er trygge.

Vi dokumenterer løbende på Aula, så forældrene kan følge med i barnets hverdag til fælles dialog.

Der lægges aktivitetsplaner op for hver måned, som fortæller om de temaer vi arbejder med.

Vi forventer, at forældrene i vides muligt omfang deltager i vores forskellige traditioner og sammenkomster. Vi inviterer til forældrearrangementer i løbet af året, hvor I som familier har mulighed for at møde hinanden og personalet.

Samtaler hos de 0 til 2-årige

Hos de Små solstråler er det oftest dit barns første møde med børnehuset. Denne start vil vi gerne opleve som tryk, rolig og omsorgsfuld. Vi vil derfor gerne have et tæt samarbejde med jer, så vi får opbygget en relation med kendskab til hinanden. I den første uge modtager I en opstartsmappe med informationer om huset og vi går i dialog med jer, for at skabe den bedste hverdag for jeres barn. Vi vil gerne bygge bro mellem Solstrålen og hjemmet fx i dialog med spørgsmål, som hvordan jeres er barsel gået - hvordan gør I derhjemme - og hvad kan vi tage med i vuggestuen?

I Solstrålen inviterer vi til forældresamtaler, når jeres barn har gået i vuggestue i ca. 3 måneder, inden barnet bliver stor solstråle og igen inden børnehavestart.

For eksempel kan vi ved forsinkelse af barnets sproglige udvikling samarbejde om fælles sprogmateriale mellem hjem og dagtilbud. Så barnet får ejerskab af indholdet og vi i begge arenaer bruger mange af de samme ord og derved får skabt endnu flere gentagelser, så sproget kommer godt i gang.

Samtaler hos de 3 til 6-årige

Ved opstart viser vi jer rundt i vores børnehus og I modtager en opstartsmappe med informationer og vi går i dialog i samarbejdet i opstarten.

Derudover tilbyder vi en tre måneders opfølgningssamtale ved start i børnehaven, vi tilbyder forældresamtale midt i børnehavetiden (som astronaut) og en samtale inden overgangen mellem børnehaven og skole.

Børn i udsatte positioner

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

Vores syn er, at alle børn har en betydning og er værdifulde for fællesskabet. Meget af barnets læring sker i de sociale fællesskaber, hvor deltagelse sker på forskellige niveau og måder. Vi arbejder med både at dele børnene op i mindre grupper og større fællesskaber. Vi har altid en pædagogisk bagdør til de børn som har brug for at kunne trække sig i en givet situation. Det betyder, at vi accepterer barnets ”Nej tak” og reflektere over, hvordan vi kan motivere barnet næste gang.

De børn som er i udsatte positioner, har vi et udvidet forældresamarbejde med. som vi arbejder tæt sammen med forældrene om en pædagogisk handleplan, hvor afsættet tages i barnets ressourcer og behov.

Vi evaluerer løbende barnets udvikling sammen med forældrene.

Der tages afsæt i et anerkendende børnesyn, hvor der skabes deltagelsesmulighed for barnet i en udsat Position i kraft af den pædagogiske bagdør og perifer legitim deltagelse.

De 0 til 2-årige

Vi har valgt at strukturere vuggestuen i 2 aldersopdelte grupper. Det betyder, at vi har mulighed for at dele os i mindre grupper og tage højde for og inddrage børnenes perspektiv i læringsmiljøet og være ressourceorienteret i dagligdagen. Vi har øje for det enkelte barn og gruppen. Vi deler os i mindre grupper og reflektere over børns deltagelse. Vi anvender Pædagogisk bagdør i planlagte pædagogiske aktiviteter og rutineaktiviteter, hvor vi reflekterer gennem barnets perspektiv, hvorfor og hvordan vi kan inkludere, den enkelte i gruppen. Blandt andet via LP i egen praksis og i plenum på børneteamsmøder.

I børns legekultur har vi øje for at være tilgængelige og justere vores deltagelse og læringsrummet for at holde eller sætte leg i gang for evt. at trække sig tilbage og være tilgængelige og guidende.

Vi bestræber os på at skabe rammer, der passer til det enkelte barn, skærmer ved behov, støtter/guider hjælper barnet til at agere hensigtsmæssigt i gruppen. Vi går i dialog med jer, forældre og indkalder til et samarbejds møde ved behov, så jeres barn får bedst mulige vilkår både i hjemmet og i Solstrålen.

Vi inddrager jer, så vi sammen kan støtte op om jeres barn. Vi er jeres barns stemme og giver jer besked, når vi oplever, at noget er svært og vi opfordrer jer til at gøre det samme. Vi samarbejder om jeres barns udvikling og har mulighed for at lave kompetencehjulp, handleplaner og inddrage tværprofessionelt samarbejde ved behov.

Praksisfortælling hos de 3 til 6-årige

Det er en torsdag formiddag og der er læringsgrupper i børnehaven. 2 voksne og 6 børn, hvoraf det ene barn har en ressourceplads, er samlet i fællesrummet. Den ene voksne sætter sig på gulvet og børnene sætter sig ned rundt om hende. Barnet med ressourcepladsen, Axel, som er forholdsvis ny i børnehaven og er udfordret i forhold til at være sammen med andre børn, sætter sig også ned. Den anden voksne sætter sig ved siden af Axel og guider og fortæller ham, hvad der skal foregå i gruppen. Der læses en bog højt for børnene og der snakkes om de ting, der foregår i bogen. Børnene er deltagende. Axel deltager også, men han har svært ved at sidde stille (uro i kroppen) på gulvet og han rejser sig op og begynder at lege med nogle biler, han finder på stuen.

Læringsgruppe-aktiviteten fortsætter og den voksne, som før var tæt på Axel, spørger om han lige skal have en pause og har hele tiden opmærksomheden på ham. Axel kigger på den voksne og leger videre, men er hele tiden i nærheden af gruppen. Den voksne inviterer indimellem Axel til at komme og sidde hos hende og være med til aktiviteten. Axel kommer og sætter sig og peger i bogen og gentager nogle ord fra bogen. De andre børn peger også og gentager ord. Han rejser sig og leger igen med bilerne. Han går til og fra gruppen. Dette mønster gentager sig over de næste uger i læringsgruppen, hvorefter han efterhånden bliver længere og længere tid i aktiviteten sammen med de andre børn.

Sammenhæng til børnehaven

Overgang fra vuggestue til børnehave

I gruppen hos de Store solstråler går de fire ældste vuggestuebørn på besøg i børnehaven to gang om ugen. Dette oplever vi gør overgangen fra vuggestuebarn til børnehaven genkendelig og glidende og fremmer en tryk og god opstart for jeres barn, når de bliver ny stjerne i børnehaven. Vi skaber derved rammerne for en tryk og genkendelig overgang.

Vi er desuden sammen i ydertimerne, hvor vuggestue og børnehaven åbner og lukker sammen.

Sammenhæng til børnehaveklassen

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? (Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)

I førskolegruppen arbejder vi på at udvikle børnenes omverdensforståelse, stimulere og motivere nysgerrighed. Vi understøtter deres selvstændige og mod til at prøve det ukendte, lysten til at øve sig og lære. Der sættes fokus på, at barnet kan deltage i et større fællesskab og være fokuseret, følge og forstå en kollektiv besked.

Vi bruger sociale fortællinger og dialoger, som er afstemt til aldersgruppen og det enkelte barns tempo. Så det understøtter udviklingen henimod et ansvarsbevidste socialt individ.

Vi arbejder på, at der er sammenhæng mellem børnehave og skole, så barnet oplever noget genkendeligt fra dagtilbud til skole.

Vi arbejder henimod de 10 skoleparathedskompetencer for Kalundborg kommune:

Personlige kompetencer; selvværd til at prøve sig frem og kognitiv modenhed

Sociale kompetencer, indgå i fællesskabet og gi forskellige kontekster

Sproglige kompetencer, alderssvarende sprog og dialog

Krop og bevægelse; Selvhjulpenhed og at kunne bruge sin krop både grov og finmotorisk

Kultur; Barnet kan udtrykke sig via sang, rim og remser, drama og billedkunst

Barnet er nysgerrigt, eksperimentende, kan bruge naturen som en del af dens hverdag som årstiderne og påklædning i forhold til vejret.

Læringsgruppe/ pædagogisk planlagte aktiviteter

Vi har fokus på at arbejde koncentreret i længere tid via opgaveløsning og fællessamling, med dialog, ved at lytte og det at vente på tur. Vi har aktiviteter med fokus på samarbejdsøvelser og fælleslege.

Der bliver nu stillet større forventninger og krav til at turde selv. Vi anvender positiv guidning, fx som guider til at skrive sit navn på produktioner. Der arbejdes med, at børnene får øget opmærksomhed, når de laver noget, for eksempel tales der om mønstre i perleplader m.v.

Vi lægger en pædagogisk ramme for leg og personlig udvikling, hvor dagligdagen er i et socialt miljø, hvor alle hjælper til, hjælper hinanden og har socialt ansvar via duks og gå-makker.

Børnene har et medansvar for at alle trives på stuen og at kunne mærke sig selv.

Vi har tilbud om formiddagsmad kl.ca. 8.30 til 9.00 her skal børnene selv mærke efter om de har behov for mad eller kan vente til kl.11.00.

Til frokost øver vi hvilken dag, dato, måned, årstid og vejret det er.

Vi har højt læsning af historie med kapitler, der styrker børnenes lytning og billede-dannelse.

Vi skaber små relevante legestationer/zoner med udgangspunkt i børnenes spor og behov.

Børnene støttes i at være forskellige ved at fremhæve og synliggøre, hvad de er gode til hver især, i forhold til gruppen og vi guider til nye lege og legerelationer.

De opfordres til at øve sig i, jeg kan selv: tage tøj på, pakke taske til tur, gå på wc osv.

Overgang fra børnehave til skole

Forældresamarbejde starter med, at vi har et forældremøde i august, hvor vi snakker om gensidige forventninger til det kommende år i førskolegruppen og til skoleparathed.

Vi har daglig dialog, der er informationer på Aula og så inviterer vi til en afsluttende forældresamtale i foråret.

Rynkevangskolen er vores Hovedskole. Skolen og områdets daginstitutioner mødes et par gange årligt og planlægger aktiviteter ud fra et fælles årshjul. Aktiviteterne er besøgsdage i indskolingen og SFO og en syng-sammen dag.

Vi har overleveringssamtaler med alle skoler som ønsker det i maj/juni måned enten ved fremmøde eller telefonisk.

Traditionelle udflugter i før-skolegruppen:

Vi tager på ture i nærmiljøet og på naturskolen. Vi deltager i Naturskolens musejagt om efteråret og deres Nissløb i december. Vi tager på forskellige udflugter, som kan varige fra år til år.

Udflugtsmål kan være; Ulstrup Mølle, naturlegepladsen, Fugledegård Naturpark, Høng Naturlegeplads og Høng dyrskue eller virksomhedsbesøg.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

De 0 til 2-årige

Vi inviterer mulighederne indenfor, vi har fx haft besøg af en lastbil og en traktor. Vi går selv ture i nærmiljøet. Vi besøger fx vores bibliotek, hvor vi låner bøger med hjem til arbejdet med dialogisk læsning og til nyt tema. Derudover går vi også ture i naturen, til brandstation, 8. himmel, ser teater, kører i bus osv. Vi har desuden været så heldige at have aktive forældre og butikker, som har bidraget med fx materialer, som karton, linealer, pixiebøger m.m.

De 3 til 6-årige

Vi starter fra børnene er helt små som Stjernerne, hvor vi går ture i nærmiljøet og dens butikker, besøger natursteder, havnen, brandstationen og legepladser i Kalundborg kommune og deltager i forskellige kulturtilbud for børn som bibliotek, teater, biograf og koncerter. Vi tager ugentlig bussen hen til Musikskolen med vores mellemgruppe børn, hvor vi får undervisning og spiser vores madpakker. Førskolegruppen har en ugentligt turdag, hvor de udover ovenstående besøger erhvervsdrivende som for eksempel dyrlægen. Vores ture og besøg tænkes med i de temaer, som vi arbejder med i den pågældende periode.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

”Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal indtages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

De 0 til 2-årige

Vi reflekter over vores fysiske læringsmiljø i forhold til at skabe stuen, så vi kan udfolde os i legen. For at dette kan lade sig gøre deler vi os i mindre grupper, så vi har plads og ro til at udfolde os. Vi indretter og overrasker med vores rum med forskellige temaer hen over året. Det betyder, at vores æstetiske læringsmiljø kommer til syne, når vi arbejder i temaer og børnenes spor. Det betyder fx at vi under tema med køretøjer laver en læringsstation med biler og biltæppe, vi ser og synger om køretøjer, kører med togbane og bøger om biler er fremme. På væggen hænger der billeder af køretøjer og sange som vi synger under samling. Ved puslepladsen på badeværelset udskifter og overrasker vi børnene med nye billeder fra temaet.

Det psykisk læringsmiljø kommer til udtryk ved, at vi arbejder med et nærværende og omsorgsfuldt læringsmiljø. Gennem samspil, smil og øjenkontakt indgår vi i fælles tredje (r). Vi justerer os i forhold til hinanden og guider vores børn til at spejle sig i deres relationer.

De 3 til 6-årige

Vi arbejder med det psykiske læringsmiljø ved at have øje for relationen, at barnet har en nærværende og omsorgsfuldt voksen, der både kan guide og følge barnet. Vi reflekterer over vores samspil med børnene og har øje for vores kropssprog og at være i børnehøjde.

Det fysiske læringsmiljø tager afsæt i det temaer børnegruppen arbejder med, hvor billeder, bøger og hvor nogle legezoner bærer præg af temaet. Derudover inddeler vi stuen i mindre lege og aktivitetszoner, som kan inspirere og motivere børnene til leg og læring i den retning, vi ønsker.

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Alsidig personlig udvikling

- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

De 0 til 2-årige

Vi arbejder med at følge barnets spor, barnets initiativer og nysgerrighed, samtidig med at vi inspirerer børnene med spændende emner. Vi laver hvert år et årshjul, hvor vi planlægger spændende aktiviteter, som vi bringer på banen under de forskellige temaer. Under temaerne inspirerer vi børnene med nye emner. Der bliver lært og leget i læringsstationer, sunget sange, læst dialogisk læsning og leget aktiviteter, som udvider emnet. Under alle temaer inddrages alle læreplanstemaer i højere eller mindre grad, da de alle har forbindelse til hinanden.

De relationer barnet indgår i er med til at forme, hvem barnet er og hvem det bliver. Det har derfor betydning for den personlige udvikling, at barnet bliver mødt med engagement og at barnet bliver mødt som den person, det er.

Hos de små solstråler giver vi det nye barn og deres familie mulighed for en rolig og tryk modtagelse i en mindre gruppe. Her lærer barn og familie stille og roligt "rum og retning" for at få oplevelsen af at dette er "min vuggestue". Der øves fx i at vinke farvel til mor eller far og finde ud af, at mor eller far kommer tilbage igen og at vi er nogle søde voksne, som passer godt på dem. Hos de små solstråler arbejder vi i høj grad med det enkelte lille barns behov og signaler, følger deres spor, har pludrende samspil, indgår fælles tredje i legen med legetøjet, sangen etc. Vi øver os i at spise "selv" ved at røre ved mad og øve sig i at drikke af kop, sove trykt i barnevogn og senere selv gå ud og kravle op i sin krybbe.

Praksisfortælling de små solstråler

Frida er 1,6 tager hånden op på sin kind og pædagogen siger, "vil du gerne ud og sove Frida?" Frida bliver skiftet, mens der snakkes om de billeder af mad, som hænger ved puslepladsen Frida mest optaget af billedet med blåbær for Frida elsker blåbær. Da Frida er blevet skiftet, kører hun med hjælp puslebordet ned og hjælper med at trække i sovetøjet. Hun peger op på sutteknagen og siger lyd for sut, pædagogen siger vil du ha' din sut? Og giver sutten til Frida. Frida går målrettet foran pædagogen hen mod døren til krybberummet og siger "dador". Pædagogen finder Fridas

dyne med traktor på. Frida hviner og kravler op i sin krybbe. Pædagogen aer Frida hen over panden og siger "sov godt, vi ses senere". Frida putter sig i dynen og falder et øjeblik senere i søvn.

Hos de store solstråler glæder børnene sig til at se hinanden. De spæde venskaber spirer, børnene er nysgerrige på hinanden og skaber et fællesskab i samspil med hinanden. Her arbejder vi med at udvide barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Ved at guide under konflikter og hjælpe barnet med at finde strategier for at hjælpe legen og børnefællesskabet videre. Dette gør at barnet oplever sig selv, som medejer af vuggestuen, ved at barnet indgår, høre til og navigere i de forskellige relationer, det befinder i, i løbet af en dag i vuggestuen. Børnene øver sig i at udtrykke deres følelser med ord og at mestre medgang og modgang.

Praksisfortælling de store solstråler.

Noah løber målrettet hen mod den "ledige" motorcykel, men inden han når derhen er der et andet barn som har nået motorcyklen. Da Noah ser det bliver han sur og lægger sig ned i græsset, den voksne sætter sig hen ved siden af Noah. "Noah" hun aer ham på ryggen", "ville du godt have haft motorcyklen?". "Ja", lyder det fra Noah. Han kigger op og kravler op på den voksnes skød. De sidder lidt der og sammen. " Du kan låne motorcyklen når Sigurd er færdig". Noahs gråd stopper," og du kunne måske låne bilen, indtil motorcyklen bliver ledig."

De 3 til 6-årige

Barnet udvikler sig til at kunne; sætte ord på sig selv og hændelser, at kunne rumme sine og andre følelser og behov, at vente på tur, fastholde opmærksomhed, glæden over at "kunne selv", tage selvstændige initiativer og har en positiv identitet og påbegynder rejsen med at aflæse og sætte sig i en andens sted.

Vi hjælper børnene ved at være nærværende, at sætte ord på og guide. For eksempel kan vi beskrive ansigtsudtryk og følelser hos et andet barn for barnet til større forståelse og udvikling af empati.

Praksisfortælling fra Stjernerne

Børnene er på legepladsen. Tre af de mindste drenge leger butik i et af legehuse, flere af børnene omkring legehuset kommer og køber noget i butikken. En af drengene som startede legen

med butikken, vil også købe noget, men de 2 andre drenge bliver sure på ham, der vil købe noget og han får ikke lov.

Pædagogen kommer hen for at trøste og spørger "hvad der er sket?" Drengen som ikke må købe noget, fortæller, at de andre blev sure og nu må han ikke være med. Pædagogen spørger drengen "hvad vil du købe i butikken?" Drengen svarer "jeg købe en dyr", pædagogen gentager efter drengen "du ville købe et dyr". "Hvilket dyr skulle det være?" spørger pædagogen. Drengen tænker lidt og svare "en kæledyr" Han kigger op på pædagogen som igen spørger "hvilket kæledyr kunne du tænke dig at have?" "Jeg gern ha en bænkebid" Pædagogen henvender sig til de andre to drenge som er i butikken og spørger "Har I nogen bænkebidere, vi kan købe. Drengene kigger på hinanden og siger "det har vi ikke, men vi vil gerne ha' nogen !"

Pædagogen siger så til alle 3 drenge "skal vi ikke gå ud og finde nogen bænkebidere til jeres butik?" Det vil alle 3 drenge gerne og de går sammen med pædagogen hen til nogle træstubbe, hvor der plejer at være bænkebidere. Drengen ser en spand på vejen dertil og pædagogen siger "tag spanden med, vi kan have bænkebidere i den". Alle 3 drenge er med til at finde bænkebidere og de går sammen tilbage til butikken og legen fortsætter, som inden de blev uvenner.

Social udvikling

"Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.

2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Relationer er en grundlæggende forudsætning for at vi lærer og udvikler os optimalt. Derfor støttes barnet i at indgå i positive relationer og opretholde samvær og udvikle venskaber.

De 0 til 2-årige

Hos de små solstråler kigger vi på hinanden og spejler hinanden ved at gøre det sammen som det vi ser de andre gøre. Børnene inspireres til at prøve nyt og gentage til barnet mestre kompetencen, men har stadig meget brug for den voksne som den sociale tryghed for at dække basale behov. Barnet begynder at afprøve og lære, hvorledes det er i stand til at påvirke dets omgivelser med lyd, bevægelse og legetøj etc. barnet bruger og lægger mærke til mimik, kropssprog, følelser og reaktioner på dets gøren.

Praksisfortælling fra de små solstråler

“Philip er en dreng på 1 år, som næsten lige er startet i vuggestuen. Han synes stadig, det er lidt svært at være væk fra sine forældre, men hygger sig gerne i en drejestol, som står på stuen. En pædagog drejer Philip rundt, Philip griner højlydt, når han for hver omgang får øje på pædagogen. Et andet barn, Sofie på 1,5år, kommer nysgerrigt hen for at være en del af legen. Sofie vil også gerne prøve at dreje rundt, og de finder i fællesskab med pædagogen ud af, at de kan skiftes til at være inde i stolen, og så kan det andet barn dreje stolen rundt. Sofie lukker klædet ned foran sig, og når hun når rundt, så hun igen har åbningen i retningen af pædagogen og det andet barn, åbner de klædet og siger bøh. De to børn gentager legen i en periode, før de igen skilles og går i gang med andre lege”.

Hos de store solstråler er børnene næsten alle sammen 2 år og de er i den spæde start på venskaber. Børnene leger stadig ved siden af hinanden og vil rigtig gerne prøve det, de andre har. Dette giver nødvendige konflikter, hvor de voksne hjælper/guider børnene, til at være rare ved hinanden og lære "reglerne" for venskab, at deles, skiftes, vente på tur, holde i hånd m.m. børnene elsker at "gøre sammen" og kopiere hinanden, fx rutsje, køre efter hinanden på motorcykler, læse i bog og sidde ved siden af hinanden, når der bliver sunget m.m.

Vi hjælper børnene med at sætte ord på egne og andres handlinger, sætte ord på egne følelser samt sætte ord på de relationer barnet indgår i.

Børnene øver sig i at hjælpe hinanden og have tiltro til, at de kan øve sig i at "vi klarer den" og spejle, hvordan de voksne bruger sproget til at være i relationen. Fx spørger de voksne om de kan hjælpe eller opmuntrer, når et barn bliver frustreret over ikke at lykkes. Børnene øver sig i legen og vi hjælper barnet med at finde vej til at få legen og fællesskabet op og stå.

Praksisfortælling fra de store Solstråler

Sofie på 2 år sidder fordybet og kigger i en bog. Hun bladrer frem og tilbage. Så kigger hun op og siger "en ar". Den voksne ser Sofies mund bevæge sig men kan ikke høre lyden, da anden leg i rummet sluger ordene. Pædagogen sætter sig ned ved siden af Sofie og siger "hvad ser du? .... "en ar" svarer pigen. "En far" siger pædagogen. "Hvad laver faren?" "Finder" siger Sofie. "Ja, far finder Julie, mor og hunden i bogen, de leger gemmeleg". Sofie rækker bogen til pædagogen "Skal vi læse bogen?". De læser den kendte bog om mor og Julie, som leger gemmeleg. Flere børn kommer til. Da bogen slutter med far, som kommer hjem og finder mor og Julie under dynen. Nu peger Bertil, 2 år, på tæppet og siger "demmeleg". "Skal vi lege gemmeleg?" spørger pædagogen. De finder tæppet frem, børnehvin høres og flere børn kommer til... Gemmelegen leges, udvikles og ender, som hule...

De 3 til 6-årige

Børn og voksne indgår i nærværende relationer. Vi er gode venner, hvor vi ser og hjælper hinanden, hvis der er brug for det. Vi udvikler empati og solidaritet med andre. Vi bruger sproget, hvor vi kommunikerer og forhandler i legen og det som ønskes, vi oplever os betydningsfuld for fællesskabet og kan udvise omsorg for andre og kan begå sig i både det store og det lille fællesskab, hvor forskellighed ses som en ressource, som bidrager til en demokratisk dannelse.

Samling i børnehøjde. (Pædagogisk læringsmiljø, børneperspektiv, børnefællesskab, leg og læring)

“En Praksisfortælling der har fokus på barnets eget initiativ (børneperspektivet) og børnefællesskabet understøttet af det pædagogiske læringsmiljø” Fra Astronauterne, i fortællingen indgår der to voksne og 10 børn (4 år)

Det er tidlig formiddag og børnene er i gang med selvstændig leg rundt omkring på stuen.

En voksen ringer nu med stueklokken, for at signalere, at det er tid til oprydning og formiddagssamling.

Alle børn går herefter i gang med at rydde op, og de to voksne stikker hovederne sammen, for at koordinere detaljer for dagen.

Efter kort tid bliver der helt stille, og summen af små børnestemmer lyder fra et hjørne. De voksne ser her, at børnene selv er startet med at holde samling. En dreng har taget opgaven til sig, og er gået i gang med at læse bogen om Leopold højt for alle de andre børn. Alle sidder meget tæt omkring drengen med stor lydhørhed. Drengen siger for hver side i bogen “ se her “ og løfter bogen op for at vise billederne til de andre børn. De andre børn er meget opmærksomme og benævner ligeledes de forskellige situationsbilleder de ser i bogen. Drengen der læser, tysser en enkelt gang på en pige der snakker for ivrigt.

De voksne sætter sig nu stille og roligt på gulvet for at være med, og siger stille til børnene “ fortsæt I bare “ Drengen læser bogen færdig sammen med de andre børn og samlingen afsluttes med et par sange.

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Den sproglige udvikling og kunnen har stor betydning for barnets muligheder, for at indgå i sociale sammenhænge og senere når barnet skal tilegne sig læring i skolen. Derfor understøtter de voksne børnenes sprog i de mange forskellige situationer der er for sprog, så børnene kan øve sig i at kommunikere med sproget.

De 0 til 2-årige

Hos De Små solstråler inspireres børnene af hinanden ved at følge hinandens pege- og blikretninger og have opmærksomhed på det, de er sammen om. Der holdes formiddagssamling, hvor vi inspirerer børnene med måltidet og tema-periodens sange/rim. Under måltiderne foregår der en vekselvirkning mellem børn og voksne, hvor de inspirerer hinanden i dialogen under aktiviteten.

I Læringsstationen/zoner på stuen leges de samme lege fra periodens tema med gentagelser over dagen. Så barnet bliver styrket i legen og genkender og udvider legen. Fx at bygge klodser. Barnet kender lyden af klodser, stabler og henter dem når barnet hører "kan du finde en klods mere?"

Under skiftesituationen indgår vi i et en-til-en samspil, hvor vi snakker, synger om det, der giver mening i samspillet og holder øjenkontakten.

Hos de små solstråler begynder barnet nu at udpege mennesker og genstande. Børnene øver sig i dialog ved at lytte og pludre og gøre sig erfaringer med at sortere i talestrømmen af ord. Dette viser barnet ved at kigge på den genstand der tales om. Barnet starter ofte med konsonantlyde fx "ba, ba", "bi, bi", ma, ma".

D, b, m, n er de første lyde, barnet kobler sammen med vokaler. Denne pludren udvikles til sludren, så barnets lyde, nu kan lyde "ne, ni", "da, de", Me, ne" osv. som bliver til ord i vore omgivelser.

Barnet forstår tilbagevendende lyde og lytter til omgivelserne. Barnet kan reagere fx glad for at det skal spise mad. Barnet forbinder kendte lyde med handlinger, så når de hører "kom, vi skal spise mad", går/kravler barnet mod højstolen. Børnene kan godt lide at læse bog og finde genkendelige billeder. Barnet udvikler sine lyde til to-ords-ytringer, som "hva det", "mere mad", som barnet understøtter med mimik og pegning.

Vi prøver os aktivt frem med at sortere lyde og gør vores egne forsøg på at efterligne andres lyde. Barnet koder hele tiden handlinger og ord sammen, særligt i al det nære og det, barnet holder af. fx sut, bamse, klud, mad etc.

Vi er i dialog, sætter ord og tegn på omverdenen og guides gennem ord og sprogunderstøttende tegn i dagligdagen i vuggestuen.

Hos de store solstråler har barnet fået ejerskab af vores hus, barnet er landet og er klar til flere udfordringer. Fællesskabet får nu større betydning, da børnene nu har interesse for hinanden og øver sig i at lege sammen, vente på hinanden og snakke sammen. Barnet vil rigtig gerne hjælpe til og samarbejde og forstår nu, at ytre flere og flere ønsker fx at hente madvognen, hvad man gerne vil lege med, sætte grænser og hjælpe en ven i nød. Vi bruger sproget hele dagen og barnet indgår i mange forskellige sproglige samspil med voksne og børn i forskellige læringsmiljøer. Dette udvider barnets opmærksomhedsfelt til endnu flere samspil, hvor vi inspireres af hinandens handlinger.

Under formiddagssamling er barn og voksen i dialog omkring måltidet og tema-periodens sange/rim/historier. Børnene er glade for sange/fortællinger og vil gerne lege med ord fx ved rim, remser, små historier og sang. Der nynnes, gentages ord og fortælles små versioner af det, børnene hører. Barnet begynder også at kunne tale om symboler, så der opstår også dialog om ting som ikke er tilstede, fx "min far er kørt på arbejde"

I legelæringsgrupper deler vi os i mindre grupper. Her læser vi dialogisk læsning, synger og leger med vores tema. Barnet deltager og byder gerne ind i legelæringsgruppens aktivitet. Børnene bliver styrket i samspillet, hvor barnet igennem udvidet gentagelser, får forøget ordforrådet, og de sociale kompetencer til at indgå i dialog

Praksisfortælling fra Solstrålen

Pædagogen har samlet en børnegruppe har fundet bogen "Kaj og gummistøvlerne" frem.

Da bogen er læst, finder pædagogen og børnene gummistøvler og vandforstøver frem.

Pædagogen laver en lille vandpyt med vandforstøveren og alle børnene gør som Kaj i bogen – hopper i vandpytten.

Under aktiviteten gentager barnet de samme ord, mange gange i dialogen. Mads 2,5 hopper i vandpytten mens han gentagne gange siger: "Kaj" – "hopper" – "vandpyt".

Pædagogen svarer Mads " Ja Kaj hopper i vandpytten.

Pædagogen inviterer børnene i gruppen, til på skift at hoppe i vandpytten.

Legen bliver efterfølgende taget med i den frie leg, hvor børnene via de fælles fortællinger, bygger små nye lege op.

De 4 ældste solstråler går 2 gange om ugen på besøg i børnehaven. Her ser de og går selv i dialog med børnehavebørnene og de voksne. Her opleves nu en ny verden af at lege sammen og vigtigheden af kammerater spirer.

Sproget tager fart op mod de 3 år, så barnet udtrykker sig mere og mere forståeligt. Barnet kender mange navneord og udsagnsord og udvider dets to-ords-ytringer som "mer mælk", "kom med", "hva det?" til sætninger og spørgsmål og pludselig følger intonationen også med. Der leges med ytringer og ord, som bliver til ikke grammatisk korrekte, men meningsfulde sætninger.

Barnet begynder fx at forsøge sig med små nægtende sætninger, hvor "nej" og "ikke" bruges. Barnets sætninger begynder at indeholde "en" og "et" foran navneord, der leges med flertalsendelser, som at lave kage eller kager. Også stedord får en plads, her bruges oftest jeg, mig, min, mit eller ens eget navn, når man skal omtale sig selv, det er ikke altid det rigtige stedord, men det giver mening. Ord som "du" og "jeg" kommer senere, ligesom dobbeltkonsonanter kan være svære lyde, vi øver os, vi siger eksempelvis ofte "då" for "stå", men vi udtaler nu også m, n, p, b, t, d. Barnet har en forståelig sammenhæng, de er glade for lege med og bruge sproget til at indgå i meningsfuld dialog.

De 3 til 6-årige

Barnets sprog udvikles i sammenspillet med andre. Derfor er vi opmærksom på sproget og stimuleringen af dette hele dagen. Vi ruller sproget ud for barnet ved at spørge nysgerrigt ind til barnets fortællinger og sætter ord på barnets og egne initiativer.

For eksempel; ved samling om formiddagen, ved måltiderne, i garderoben, på badeværelset, på legepladsen i læringsgrupper og på ture.

Eksempler

Hvis vi har tema om farver vil vi snakke om farverne på forskellige måder. Vi vil synge om farver, snakke om hvilke farve tøj børnene har på.

Vi spiser i små grupper, hvor vi sætter ord på alt hvad vi gør. "vil du have en kop? Skal du have mælk? Vi snakker om madpakken, og hvilken farve madkassen har.

I garderoben har vi fokus på den nærværende dialog. Vi sætter ord på det, barnet er i gang med; at tage strømpen af, blusen på, bukser på og lignede.

Vi bruger sproget til at guide barnet i handlingerne som på badeværelset, når der skal vaskes hænder og så videre.

I læringsgrupperne, hvor der arbejdes i temaer med fokusord som: stor og lille.

På tur hvor vi snakker om alt det vi ser på turen.

Børn som er sproglig udfordret arbejder vi med i særlige sproglæringsgrupper af 2 til 4 børn, hvor vi anvender materiale der særligt er udarbejdet til dette formål.

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen”.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

De 0 til 2-årige

I solstrålen vil vi understøtte at børnene oplever tryghed ved og kendskab til egen krop og dens formåen via guiden i voksenarrangerede aktiviteter og børnenes egne aktiviteter. Barnet øver sig i at ”gøre selv”, der, hvor det er muligt og efter nærmeste udviklingszone. Barnet udfordres sanseligt og motorisk hver dag, inde eller ude i spændende og motorisk udviklende læringsmiljøer. Vi griber øjeblikket, guider og har tiltro til barnet.

Barnet har et velfungerende motorisk element, som giver mulighed for at indgå i sociale relationer sammen med de andre børn. Børnene oplever hinanden som inspiratorer.

Hos de små solstråler kan barnet få ting til at ske fx bolden triller, hvis man skubber til den og at tryk på knapper bliver til lyd. Barnet vil rigtig gerne vælte tårne, som de voksne har bygget. Barnet øver sig i at rulle, krybe mm. for at komme hen til det som fanger dets opmærksomhed. Barnet begynder at komme op i kravestilling og fremad. Senere kommer vi op og sidde. Dernæst begynder barnet at rejse sig op af ting for senere at gå rundt langs. Barnet er opmærksomt på det, det ser hører og mærker. Barnet undersøger med munden og laver lange lyd-koder. Barnet vil gerne være med til at spise mad og begynder at bruge pincetgreb til at samle de små rugbrødstykker op.

Barnets kropsbevidsthed udvikler sig og kan nu udføre handlinger, der kræver samarbejde med begge hænder. Barnet kan udføre en fysisk handling uden at have visuel opmærksomhed på opgaven, fx kigge op fra en bog, mens barnet holder øje med noget andet, som sker i rummet, og vende tilbage til bogen. Barnet sætter klodser oven på hinanden, putter sager ned i hinanden eller i ovnen i køkkenet, åbner og lukker tømmer og fylder, observere når der fx spildes mælk eller vælter legetøj, om og om igen.

Barnet tager de første skridt og øver sig i at samle ting op fra gulvet. Barnets handlinger automatiseres mere og mere, så der fx ikke længere tænkes over, at man kravler op i sandkassen. I udemiljøet øver barnet sig i at gå på forskelligt underlag.

Barnet kan pludselig selv drikke af kop og eksperimentere gerne med at hælde ud og i. Barnet undersøger og øver sig i at vende ske og gaffel ned i maden og at hjælpe med at tage tøj af og på.

Hos de store solstråler kan barnet præcisere mange steder på kroppen. Barnet er undersøgende og nysgerrige og får øje på de små ting. Der bliver nu mest undersøgt med hænderne. Barnet kan gå, løbe og øver sig i forskellige hop og at gå på trapper. Barnet "leger" med hele kroppen fx trille ned af bakker, gå på line, gå baglæns eller lave kaninhop m.m. Der kastes en bold i retning og barnet kan gribe, hvis den voksne er god til at kaste ;) Barnet vil gerne bygge, stable og rive ned. Der spises varieret og alverdens mad og børnene vil gerne spise sammen og inspireres af hinanden. Barnet hjælper gerne til under måltidet, det hælder op og øser op under måltidet. Der drikkes af kop og deles gladeligt kopper ud til vores kammerater.

Barnet kan næsten selv vaske hænder og tager næsten al tøj af og på, det vender dog ikke altid rigtigt, men barnet vil gerne øve sig.

Ordspurten sætter ind og barnets mundmotorik er på arbejde. Pludselig kan barnet tale i meningsfulde sætninger, dets tale er tydelig også for de ikke nære voksne.

De 3 til 6-årige

Barnet lærer og udvikler sig med kroppen først, det betyder at bevægelse og sansning er fundamentet for barnets kognitiveudvikling. Derfor er vi opmærksom på at stimulere børnenes bevægelse og sanseapparat ved fysisk aktivitet og leg.

Det gør vi ved at stimulere barnet til øget kropsbevidsthed og sanser ved igangsatte fysiske aktiviteter, at vores børnemiljøer understøtter legen og læring, at Vi opfodrer til selvhjulpenhed i forhold til barnets nærmeste udviklingszone ved guidning og vi har temaer om krop og sundhed.

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag

- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

De 0 til 2-årige

Barnet får kendskab til forskellige naturelementer ved, at vi sammen undersøger verdenen udenfor. Der er lyst og glæde, når vi er i naturen, når vi laver aktiviteter, hvor barnet kan undre sig, indsamle, undersøge, erfare og stille spørgsmål. Barnet erfarer naturen med dets sanser. Dette skaber vi mulighed og plads til, i egen leg og spontane oplevelser. Dette sker gennem voksne, som er engagerende, inspirerende og aktiv deltagende, hvor vi inspirer barnet til at bevare sin nysgerrighed.

Praksisfortælling Solstrålen

Det er det tidlige forår og Adam får for første gang øje på en bi, som flyver rundt fra blomst til blomst. Adam peger på byen og den voksne sætter sig i græsset sammen med Adam og snakker. Sammen holder de øje med biens fært.

De små Solstråler oplever og undersøger kropslig og sanseligt. Barnet gør sansemotoriske erfaringer af krop, rum, form, lyd og ved at føle på ting. Barnet søger selv disse erfaringer i den udstrækning motorikken tillader det.

Vi inspirerer og motiverer barnet til at undersøge fx bladbunken, vandpytter, sand, blomster, krybdyr. Barnet ser på og oplever naturen omkring sig og finder sager at undersøge, både med mund og hænder fx pind, blade eller blomster. Dette skaber grundlag for respekt for naturens forunderlighed.

Barnet begynder også selv at lege - tilsyneladende formålsløst - med ting i de nære omgivelser. Fx når barnet sidder på græsplænen og rykker i græsset eller når der leges med dyr, i læringsstation på stuen. Barnet kravler/krybber rundt i græsset og får øje på dyr og planter. Børnene studerer fx de små mariehøns, ofte ved at pege og med lyde.

I solstrålen er vi ude alle årstider og mærker vejrets skifte på vores kinder. Barnet mærker de forskellige årstider og kan senere reagere på vejrskifte.

Barnets mundmotorik udvikles fortsat, så det fx kan øve sig i at blæse sæbebobler. Barnet begynder også at kunne lokalisere lyde også på længere afstande og vender blikket i den retning lyden kommer fra, fx flyvemaskiner på himmelen, fugle i træer eller en bil på vejen.

Barnet udvikler sig gennem nysgerrighed og begynder at ytre "hva`det". På ture i nærmiljøet optager dyr barnets opmærksomhed fx når det ser hunde på gåtur eller hvis barnet ser fugle tæt på. Barnet har en begyndende opfattelse af rum. Dette ses ved, at det begynder fylde sand i sand-forme og stable klodser og naturmaterialer. Hukommelsen følger hastigt med og pludselig kan barnet huske ting, fx hvor ting har deres placering ude i naturen. Barnet kan udpege ting, det har mødt før fx et træ og sætte ord på det fundne, fx pind, og kan også finde kendte ting, fx en ko og måske også svare på hvad den siger.

Hos de store solstråler forsættes legen i vores udemiljøer og i nærmiljøet. Vi stopper op og ser naturens overraskende elementer, som vi støder på vores vej. Vi leder efter insekter, ser på og mærker naturmaterialer fjer, blade, blomster, vand, vejr etc. Barnet begynder også at sætte ord på omverdenen og siger efterhånden ikke længere vov om en hund, men kan benævne "hund", dog kan det stadig opleves at der bliver sagt hund om kat, da den har 4 ben :) Barnet kan benævne flere dyr og deltager aktivt i legelæringsgrupperne, hvor vi fx under et tema fordyber os i dyr. Så læser vi om dyr, synger om dyr og leger med dyr. Barnet er sammen med den voksne nysgerrige og udvikler vores kendskab til forskellige dyr i en vekselvirkning med gruppen, hvor vi inspirer hinanden.

Barnet forstår mange sammenhænge mellem egne handlinger og manipulering med genstande, f.eks når vi leger med pipetter, vand og farver, når der åbnes kastanjer eller når der hældes sand i sand-forme, som vendes ud. I fx sandkassen sker udvikling, hvor barnet nu begynder at bruge ord for handlinger fx når der formes figurer i sandet. Så er det kage, mad eller et hus til myrerne. "Øvelse gør mester" og motorikken følger med, så pludselig kan barnet nu beslutte sig for og selv lave en kage eller to kager.

Barnet bruger sin fantasi til at udfylde huller i logikken, derfor oplever vi at der kan komme spøjse forklaringer om sammenhæng. Barnet udvikler egen logik for tingenes sammenhæng ud fra, hvordan de umiddelbart opleves og prøver at sætte begreber på. Barnet mener fx at solen står op om morgenen, fordi man ruller gardinet op.

Solen skinner og hele vuggestuegruppen er gået på legepladsen. I sandkassen samles hurtigt en lille gruppe børn sammen med en pædagog. Her finder de spande, som indeholder lidt vand fra gårsdagens regnvejr. Ved bordet i sandkassen bliver der kokkereret mad, ud af sand og vand, som

ivrigt bliver rørt og pyntet med forskellige blomster og grene fra legepladsen. Børnene leger med vandet og oplever hvordan, det bliver tykkere, når det blandes med sandet eller hvordan det plasker, når det rammer sandkassens bund. Børnene deler glædeligt ud af deres "mad", så både de andre børn, og pædagogen kan smage.

De 3 til 6-årige

Barnet får kendskab til forskellige naturelementer ved, at vi sammen undersøger verdenen udenfor. Vi ønsker at stimulere nysgerrigheden og lysten til bevægelses- og sanseoplevelser.

Vi laver aktiviteter, hvor barnet kan undre sig, indsamle, undersøge, erfare og stille spørgsmål. Barnet erfarer naturen med dets sanser. Dette skaber vi mulighed og plads til, i egen leg og spontane oplevelser. Dette sker gennem voksne, som er engagerende, inspirerende og aktiv deltagende, hvor vi inspirer barnet til at bevare sin nysgerrighed.

Vi tager på ture til Strand, skov og bruger vores Naturformidlingsmuligheder i Kalundborg kommune.

Vi læser bøger om naturen, taler om dyr, planter og årstider. Vi så og planter. Laver mad taler om, hvor det kommer fra og hvad det gør for kroppen. Vi laver forsøg i forhold til aldersgruppen for eksempel en vulkan, hvor der anvendes bagepulver.

Vi Skabe rum for ansvarlighed omkring f.eks. skrald og ageren i naturen.

Kultur, æstetik og fællesskab

"Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

De 0 til 2-årige

Hos de små solstråler prøver barnet at synge med på eller glædes ved kendte sange og peger gerne sange ud som det gerne vil synge. Barnet vil gerne imitere de voksne fx ved at lave rytmer på tromme eller med rasleæg - det er svært men barnet øver sig.

Barnet synger ord fra sang og "nynner" og barnet prøver at gengive sange og slag dialoger fx når der trommes på baljer. Barnet deltager gerne i fællessamling og spontane sanglege. Børnene spejler hinanden i deltagelsen af musik og leg. Barnet kan under fagtesange sidde helt stille og se ud som om det ikke deltager, men barnet suger sangen og fagterne til sig og kan pludselig vise noget af sangen selv. Barnet slår de første penselstrøg på papir og sætter de første spor og "tegner" også i fx den spildte mælk. Barnet oplever at kunne tegne med forskellige farver og måske lave mere buede streger

Hos de store solstråler bruger barnet hele kroppen til at sanse, når der laves musik. Barnet nynner og synger med på enkelte stavelser/omkvæd. Børnene elsker at danse og vrikker nu også med numsen. Barnet tegner og maler sanseligt og med begyndende fortællinger om, hvad det er eller hvem det er til. Barnet udvikler evner til at kunne tegne fx ringe, kryds.

Hos solstrålerne har vi kunstnerfriske børn eksperimenter med forskellige materialer

Praksisfortælling de små Solstråler

To børn, Silja på 1,4 år og Magnus på 1,2 år, skal lave et kreativt projekt med maling, sammen med en pædagog. Den foregående uge har børnene malet på hænderne og derefter lavet aftryk på papir. I dag er det føddernes tur. Magnus er skeptisk og holder sig på afstand og observerer, imens pædagogen maler på Siljas fødder. Silja synes det kilder, så hun griner, da hun mærker penselstrøgene. Da begge fødder er malet, går Silja henover papiret og sætter fodaftryk. Silja griner og sætter sig hen til pædagogen - hun vil gerne prøve igen. Silja får endnu en gang maling på fødderne. Imens begynder Magnus at blive nysgerrig og kommer også hen til pædagogen. Da Silja igen er gået hen over papiret, er Magnus klar til at prøve. Magnus sætter sig hos pædagogen og får lige så stille malet på den ene fod. Pædagogen hjælper Magnus op, og sammen sætter de fodaftryk på papiret.

Da malingen er tør, hænger pædagogen malerierne op inde på stuen, så både børnene og forældrene kan se dem.

De 3 til 6-årige

Vi understøtter barnets mulighed for at udtrykke sig på forskellige musiske og kreative måder som: sang og sanglege, rim og remser, at male og tegne, skabelse af figuren og ting af forskelligt materialer.

Vi indbyder til traditioner i institutionen og historiefortællinger.

Derudover bruger vi de mangfoldige kulturelle tilbud som er i Kalundborg kommune: børneteater, film, koncerter, Biblioteket, muser, naturformidling og foreninger. For eksempel har børnehaven haft besøg af jagtforening som har for talt om jagt i børnehøjde.

Evalueringsskultur

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringsskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Det er ikke et lovkrav at beskrive dagtilbuddets dokumentations- og evalueringsspraksis i den pædagogiske læreplan, men det kan være en fordel i udarbejdelsen af læreplanen at forholde sig til den løbende opfølgning og evaluering af indholdet i læreplanen.

Hvordan skaber vi en evalueringsskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Her kan I kort beskrive jeres arbejde med at etablere en evalueringsskultur som en del af det daglige pædagogiske arbejde. I kan fx beskrive, hvordan I arbejder systematisk med evaluering, om I arbejder med særlige metoder, om I arbejder eksperimenterende eller undersøgende med et særligt fokus, samt hvordan, hvor ofte og i hvilke fora I drøfter og reflekterer over jeres pædagogiske praksis mv.

Planlægning af aktiviteter

Vi planlægger overordnet på en pædagogisk dag i juni vores læreplanstemaer for et år af gangen, fra august måned til og med juni. Vi ser efter, at emnerne støtter op om og kommer rundt om alle læreplanstemaerne. Vi planlægger det overordnet for i dagligdagen og månedsplanen at kunne inddrage barnets perspektiv, samtidig med at vi har et fælles fodslag for planlægning af aktiviteter og kulturelle arrangementer.

Et år består ofte af 5 til 8 temaer, som kan være: hvem er jeg? Transportmidler, vikingerne etc. Ved hvert tema udfylder vi et handleskema fra Kalundborg kommune som både er: vores ramme og mål for aktiviteten, det vi skal se efter hos børnene og det, vi skal evaluere ud fra.

Handlingskemaet indeholder:

Indhold: Hvad vil vi arbejde med?

Læreplanstemaer:

Mål: Hvad vil vi opnå?

Tiltag: Hvad vi gør i praksis?

Tegn: Hvad vil gerne vil se efter hos børnene?

Opfølgning:

Evaluering:

Refleksion:

Personalet evaluerer/reflekterer løbende aktiviteterne under processen for at kunne følge børnenes spor, og ved teams møder, når temaet er afsluttet.

Udvikling af den pædagogiske praksis

Hvert børneteam udvælger et tema løbende fra det pædagogiske grundlag, som de anvender til at sætte fokus på deres egen praksis, det kan ske igennem fortællinger, observationer eller videooptagelse. Til det anvendes handleskema fra Kalundborg kommune. Derudover bruger vi Lp-metoden som er en systemisk tilgang til børnene, barnet eller situationen.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Her kan I fx kort beskrive, hvordan evaluering af læreplanen kan ses i forhold til jeres evalueringskultur i hverdagen.

Den pædagogiske læreplan tilpasses, når noget forandres markant i forhold til det skrevne. Den pædagogiske læreplan evalueres hvert andet år i de enkelte børneteam og ved et fællesmøde for alle børneteams.

Disse emner har vi haft i særligt fokus på de sidste 2 år, som en del af arbejdet med læreplanen:

Fælles emner i hele huset:
Sprog (sprogtrappen)
Forstyrrelser
Modtagelse
Morgenstundens læringsmiljø
Eftermiddagens læringsmiljø
Leg

Hver gruppe har arbejdet med handleskemaer i forhold til det overordnede emner, som gruppen har spiret børnene med.

Processen med at skabe en fælles evalueringskultur i Møllevang

Vi startede med, i praksis, at arbejde med Den styrkede læreplan i sommeren 2019 i vuggestuen. Her fik vi hjælp af to procespædagoger, hvoraf den ene var uddannet fagligt fyrtårn. Procespædagogerne arbejdede tæt sammen med både pædagogerne og Teamlederen. Processen blev en vekslen mellem praksislæring og oplæg i form af faglige artikler, DSLP – oplæg, observationer og sparring med afsæt i børnesyn og perspektiv. Det blev en dynamisk proces, hvor praksis blev udviklet fx blev spisesituationen videooptaget og efterfølgende analyseret til videre brug. Børnehaven fulgte vuggestuens proces med interesse og tog del i dialogerne omkring læreplanerne som iagttagere. Da vuggestuen stoppede deres samarbejde med procespædagogerne i efteråret, aftalte vi også et forløb med børnehaven som startede i januar 2020.

Børnehaven skulle modtage sparring og vejledning i form af; at de to procespædagoger holde oplæg på personalemøderne og lavede observation af praksis. Ud fra disse bød procespædagogerne ind med mulige udviklingsområder. De udvalgte observationer fra praksis, blev understøttet af relevant teori og refleksionsspørgsmål til de tre børnehavegrupper/teams.

Det enkle team valgte, hvilken dokumentationsform de ønsker at arbejde med i praksis med henblik på fremlæggelse. Der blev taget udgangspunkt i den inderste del af blomsten - det pædagogiske grundlag og med et særligt fokus på børneperspektiv og procespædagogernes observationer. Dokumentationsmaterialet blev analyseret, evalueret og praksis justeret, hvorefter et nyt nedslag fik øget fokus i en periode.

Vi har arbejdet med at skabe et fælles børnesyn og perspektiv med vuggestuen ved at inddrage deres viden og erfaringen ind i processen i børnehaven på personalemøderne og da vi udarbejdede vores pædagogiske grundlag. Vi har arbejdet med materialet fra socialministeriet.

I efteråret 2020 var teamleder, en pædagog fra børnehaven og en pædagog fra vuggestuen på uddannelse til faglige fyrtårne i "Den styrkede pædagogiske læreplan". Dette satte et kim for at finde en metode for vores børnehus evaluering i hverdagen. Vi var alle i gang (hver især) med at øve os i at arbejde med de "nye" skemaer på vores børneteamsmøder og vores oplevelse var, at vores fælles arbejde med den styrkede læreplan var forskellig. Vi kunne godt tænke os et forum, hvor vi kunne komme i dialog med den "nye viden" fra uddannelsen, opfylde tidligere italesat ønske om "fælles faglige dialoger", samt at styrke vores evalueringskultur i fælles retning og begrebsforståelse.

Vi aftalte at kombinere disse emner på en pædagogisk dag for personale i november 2020, for derefter at arbejde videre med udarbejdes af nedskrevne handleskemaer med evaluering af DSPL på børneteammøder. Disse skulle danne grundlag for at vi, en time, på hvert personalemøde kunne bringe de forskellige temaer fra DSPL i spil, følge op på arbejdet med handleskemaer og bringe fælles fagligt input til sparring i personalegruppen.

Vi havde en arbejdsom og faglig pædagogisk dag med personalet, hvor vi i vekselvirkning inddrogede teori fra seminar og bragte dette i plenum. Vi startede op på det fælles arbejde med evaluering og handleskemaer. Disse har vi arbejdet videre med på børneteammøde i januar og har i december 2020 og i februar 2021 haft emnet "leg" i faglig sparring på personalemøder.

Dette vil vi fortsætte med indtil november 2021, hvor vi vil evaluere, hvor vi er i "det fælles arbejde" i plenum og hvilken betydning det har for vores arbejde med DSPL. Derudover skal vi se på hvordan vi skal arbejde videre med vores evalueringskultur.

*På personalemødet i februar 2021 startede hver stuen med at fortælle om deres fordybelse i temaet dialog: **leg**. Der blev delt mange fortællinger fra praksis om iagttagelser af led. Det var lydhøre og aktive kollegaer, de spurgte nysgerrigt indtil oplevelserne. Vi fik øje på, hvad vores børn leger, vores rolle og hvordan vi kan få øje på børneperspektivet og voksenperspektivet i legen i de forskellige grupper.*

Vi øver os alle i at udarbejde handleskemaer i hvert team, så vi får fælles evalueringskultur.

Vi går i dialog om, hvordan begreber fra DSLP ser ud i vores børnehus.

Bagefter går vi i dialog om selvevaluering spørgsmål til leg.

Vi snakker om, arbejdet med vores emner på tværs.

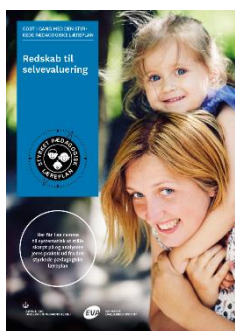
Vi afslutter dialogen med nye temaer til næste teammøde.

Hver gruppe evaluerer og reflektere påbegyndte handleskema og bruger denne refleksion til at starte op med nyt begreb på et nyt handleskema.

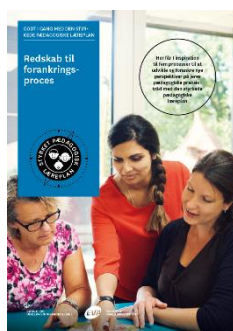
Vi vil gå vejen sammen om at skabe løbende evaluerende fælles pædagogisk grundlag.

Her kan I finde yderligere inspiration til arbejdet med den pædagogiske læreplan

Til at understøtte og inspirere jeres videre arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan er der udviklet en række øvrige materialer. Alle inspirationsmaterialer – nuværende og kommende – kan findes på www.emu.dk/dagtilbud

Redskab til selvevaluering er en ramme til systematisk at analysere jeres praksis inden for centrale områder i den styrkede pædagogiske læreplan.

Redskab til forankringsproces indeholder fem tilgange til, hvordan I kan arbejde med forandring og forankring af et stærkt pædagogisk læringsmiljø.

Film introducerer indholdet i og illustrerer hovedpointer fra publikationen *Den styrkede pædagogiske læreplan*.

Forskellige tematiske materialer dykker ned i viden om et tema og giver inspiration til dialog og handling. Her er bl.a. materialer om evaluering af pædagogisk praksis, som understøtter en systematisk tilgang til det at evaluere.

Der offentliggøres løbende nye temaer.

Alle materialer kan findes på www.emu.dk/dagtilbud

[Pædagogisk læreplan](#)

© 2019
Danmarks Evalueringsinstitut og
Børne- og Socialministeriet

Citat med kildeangivelse er tilladt

Design: BGRAPHIC

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET